

بررسی سن یائسگی در زنان استان مازندران ، سال ۱۳۸۱

فاطمه عبداللهی (M.Sc.) * بیژن شعبانخانی (M.Sc.) ** مهرا ن ضرغامی (M.D.) ***

چکیده

سابقه و هدف: یائسگی یکی از چهار بحران زندگی زنان است که آنان را مستعد تغییرات هورمونی موثر، قوی، ثابت و دائمی می‌کند، بنابراین تعیین سن یائسگی و عوامل موثر بر آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

مواد و روش‌ها: این بررسی یک مطالعه توصیفی است و جامعه مورد مطالعه را کلیه زنان شهری و روستایی استان مازندران تشکیل می‌دهد که حداقل یک سال از قطع قاعدگی آن‌ها گذشته و به‌طور طبیعی یائسه شده‌اند. نمونه‌گیری با مراجعه به درب منزل ۳۰۳۶ زن یائسه به صورت خوشه‌ای چند مرحله‌ای انجام شد. اطلاعات مربوط به مشخصه‌های دموگرافیک، آنتروپومتریک، تولید مثل، قاعدگی، شیردهی، سن یائسگی مادر و خواهران و استرس‌های دریافت شده از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردید. وزن، قد و فشار خون اندازه‌گیری شد و داده‌ها با استفاده از فرمول‌های آماری آنالیز واریانس، کای دو، رگرسیون و آزمون t تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: میانگین سن یائسگی در نمونه‌های مورد پژوهش $47/93 \pm 4/37$ سال بود و ۳/۷ درصد زنان قبل از ۴۰ سالگی یائسه شده بودند. آزمون‌های آماری ارتباط معنی‌داری بین سن یائسگی با تحصیلات، وضعیت اقتصادی، BMI، چپ دستی، سید بودن، استفاده از روش‌های هورمونی ضد بارداری، تاریخچه قاعدگی و استرس‌های دریافت شده در گروه زنان با یائسگی زودرس و دیررس نشان‌نداد، ولی ارتباط بین سن یائسگی با شغل، تعداد حاملگی‌ها، سن آخرین حاملگی، سن یائسگی مادر و خواهران معنی‌دار بود ($P < 0/05$). همچنین این تحقیق نشان داد که اختلاف آماری معنی‌داری بین سن یائسگی در شهرستان‌های مختلف استان مازندران وجود دارد.

استنتاج: با توجه به پایین بودن میانگین سن یائسگی در این تحقیق و دیگر تحقیقات داخل کشور نسبت به کشورهای صنعتی و عوارض ناشی از پایین بودن سن یائسگی توصیه می‌گردد در مانگه‌های مخصوص برای زنان یائسه احداث و آگاهی‌ها و خدمات پیش‌تری به آنان داده شود.

واژه‌های کلیدی: یائسگی، تولید مثل، قاعدگی

مقدمه

یائسگی یا منوپوز، قطع دائمی حیات قاعدگی، تغییرات هورمونی موثر و قوی که یائسگی را همراهی می‌کند سبب تغییرات ثابت و دائمی در زنان می‌شود

رخدادی مهم در فرایند زندگی زنان است (۳،۲،۱) زیرا

این تحقیق طی شماره ۱۵-۸۱ در شورای پژوهشی دانشگاه ثبت شده و با حمایت مالی دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام شده است.

* کارشناسی ارشد مامائی و عضو هیأت علمی (مری) دانشگاه علوم پزشکی مازندران ✉ ساری: امیر مازندرانی، خیابان وصال شیرازی، دانشکده بهداشت

** کارشناسی ارشد آمار و اپیدمیولوژی و عضو هیأت علمی (مری) دانشگاه علوم پزشکی مازندران

*** متخصص روانپزشکی و عضو هیأت علمی (دانشیار) دانشگاه علوم پزشکی مازندران

تاریخ تصویب: ۸۲/۱۱/۲۹

تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۸۲/۱۰/۱۶

تاریخ دریافت: ۸۲/۸/۲۰

این با توجه به افزایش امید به زندگی زنان (تقریباً $\frac{1}{3}$ عمر بعد از یائسگی طی می شود)، تعداد ۴۷۰ میلیون زن ۵۰ سال به بالا در جهان و قابل پیشگیری بودن بعضی از عوارض و این که بیش تر تحقیقات انجام شده در کشورهای صنعتی انجام گرفته، و تأثیر شرایط فرهنگی- اجتماعی بر وضعیت فیزیولوژیک منجمله سن یائسگی ثابت شده است (۱، ۳، ۶، ۷، ۱۲) و تا به حال نیز تحقیقی در این زمینه در این استان انجام نگرفته است، پژوهش حاضر به بررسی و تعیین سن یائسگی و عوامل موثر بر آن در زنان این استان می پردازد؛ باشد که نتایج حاصل از آن کمکی به حل یکی از مشکلات بهداشتی خانواده و جامعه گردد.

مواد و روش‌ها

این تحقیق یک مطالعه توصیفی است و جامعه مورد مطالعه کلیه زنان یائسه استان مازندران می باشد که حداقل یک سال از قطع قاعدگی آن‌ها گذشته و به طور طبیعی یائسه شده اند. معیارهای حذف نمونه؛ شامل استفاده از هورمون‌های جنسی و داروهای روان گردان حداقل برای ۵ سال قبل از یائسگی، هیستریکتومی، اووفروکتومی و عدم اطلاع از تاریخچه قاعدگی و تولید مثل بوده است. تعداد نمونه بر اساس مطالعه پیشاهنگی که در شهر ساری انجام شد و با توجه به فراوانی ۸۹ درصد یائسگی در زنان ۴۰-۵۵ ساله و خطای ۱/۵ درصد و اطمینان ۹۹ درصد، ۳۰۰۰ نفر محاسبه گردید. نمونه گیری در این تحقیق به شکل چند مرحله‌ای انجام شد. بدین ترتیب که در مرحله اول نمونه‌ها با توجه به جمعیت هر شهرستان و در مرحله دوم باز به همین روش از بین دو جامعه شهری و روستایی انتخاب و در مرحله سوم مراکز بهداشتی به عنوان خوشه و نمونه‌ها از خوشه‌ها به طور تصادفی (شهر و روستا جداگانه) انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه حضوری با مراجعه به درب منزل مسکونی

و این تغییرات زنان را مستعد به افزایش کلسترول خون، بیماری‌های قلبی و عروقی، استئوپروز، شکستگی استخوان و حتی آلزایمر می کند (۱۰ تا ۱۴). در مقابل نشان داده شده که یائسگی دیررس احتمال سرطان سینه و اندومتر را افزایش می دهد (۱، ۴، ۷، ۱۱).

بنابر این سن یائسگی یکی از مهم‌ترین عوامل تعیین کننده خطر این بیماری‌ها است. در حالی که سن متوسط یائسگی در جوامع صنعتی ۵۱-۵۰ سال ذکر شده (۱، ۴، ۶) نتایج تحقیقات در برخی نقاط ایران سن یائسگی را ۴۸-۴۷ سال گزارش نموده اند (۳، ۱۲ تا ۱۴). با پیشرفت‌های اخیر در شناخت تغییرات هورمونی همراه یائسگی و درمان‌های در دسترس برای برطرف کردن علائم آن، اطلاع قابل توجهی از عوامل موثر بر زمان یائسگی وجود ندارد. تعدادی از مطالعات قبلی به ارتباط بین سن یائسگی و مشخصه‌های دموگرافیک، آنتروپومتریک، تولید مثل و روش زندگی اشاره کرده اند (۱ تا ۳) تحقیقات Ikuko (۱۹۹۸) نشان داد بین تعداد حاملگی، وزن، سطح، تعداد فرزندان و مذهب با سن یائسگی ارتباط وجود دارد (۱). همچنین تحقیقات Bernard (۲۰۰۰) نمایانگر این مسأله است که بین تاریخچه قاعدگی و نژاد با سن یائسگی ارتباط مستقیم وجود دارد؛ در حالی که تحقیقات دیگر نگاهی دوگانه به تعدادی از این ارتباطات دارد (۳، ۴، ۶، ۱۲، ۱۳، ۱۵).

در واقع اهمیت توجه به یائسگی در بهداشت خانواده و جامعه به علت عوارض ناشی از آن در زنان و ایجاد مشکلات تهدید کننده سلامتی در آن‌ها می باشد؛ در حالی که این عوارض قابل پیشگیری هستند. با توجه به عوارض جسمی، روحی و روانی یائسگی‌های زودرس و دیررس لازم است عوامل موثر بر زمان یائسگی شناخته شده و آگاهی‌ها و خدمات مناسب قبل و بعد از یائسگی به زنان داده شود (۴). زیرا سلامت خانواده و جامعه در وهله اول منوط به سلامت مادر است (۵). بنابر

تعداد زنان با میانگین سن طبیعی یائسگی در نمونه های مورد پژوهش به عنوان گروه شاهد انتخاب و بین دو گروه مقایسه آماری انجام گرفت.

یافته ها

در این تحقیق ۳۰۳۶ زن یائسه ۳۵ سال به بالا مورد مطالعه قرار گرفتند جدول شماره ۱ برخی از مشخصه های نمونه های مورد پژوهش را نشان می دهد.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی نمونه های مورد پژوهش بر حسب مشخصه های دموگرافیک در زنان یائسه استان مازندران، سال ۱۳۸۱

متغیر	فراوانی	تعداد	درصد
محل زندگی	شهری	۱۶۴۱	۵۴
	روستایی	۱۳۹۶	۴۶
	بی سواد	۲۲۰۴	۷۲/۶
تحصیلات	خواندن و نوشتن	۵۸۳	۱۹/۲
	متوسطه	۲۰۷	۶/۸
	دیپلم و بالاتر	۴۳	۱/۴
شغل	خانه دار	۲۶۸۹	۸۸/۵
	کارگر	۶۷	۲/۲
	کارمند	۵۳	۱/۷
	بازنشسته	۱۴۱	۴/۶
	غیره	۸۷	۲/۹
	بی کار	۴۳۷	۱۴/۴
شغل همسر	کارگر	۷۹۲	۲۶/۱
	کارمند	۲۲۵	۷/۴
	بازنشسته	۶۳۰	۲۰/۷
درآمد	غیره	۹۵۳	۳۱/۴
	<۱۰۰۰۰۰	۱۹۳۸	۶۳/۸
	۱۰۰۰۰۰-۱۵۰۰۰۰	۶۸۰	۲۲/۴
	۱۵۰۰۰۰-۲۰۰۰۰۰	۱۸۵	۶/۱
وضعیت تأهل	>۲۰۰۰۰۰	۲۳۴	۷/۷
	متاهل	۲۴۳۹	۸۰/۳
	مجرد	۲۳	/۸
	بیوه	۵۳۴	۱۷/۶
مطلقه	۴۱	۱/۴	
جمع		۲۳۰۶	۱۰۰ درصد

میانگین سن یائسگی در نمونه های مورد پژوهش ۴۷/۹۳ ± ۴/۳۷ سال با حداقل ۲۵ سال و حداکثر ۵۶ سال بود ۳/۷ درصد زنان، یائسگی زودرس داشتند (کمتر از ۴۰ سال).

نمونه ها انجام گرفت و چنانچه نمونه ای تمایل به همکاری نداشت از نزدیک ترین منزل به فرد، پرسشگری به عمل می آمد. ابزار گرد آوری داده ها؛ پرسشنامه، ترازو و متروفشارسنج بود. وسایل مورد استفاده همه از یک کارخانه سازنده خریداری شده و صحت آنها کنترل شد. روایی و پایایی سؤالات پرسشنامه نیز با مطالعات کتابخانه ای و نظرات متخصص و مطالعه پیشاهنگ در شهر ساری تایید شد. پس از توضیح در مورد هدف از پژوهش، داده ها با دو پرسشنامه که پرسشنامه اول حاوی سؤالاتی در خصوص مشخصه های دموگرافیک، آنتروپومتریک، تولید مثل، قاعدگی، شیردهی، سن یائسگی مادر و خواهران، سید بودن، چپ دستی، اعتیاد به مواد مخدر و فشار خون و پرسشنامه استاندارد دوم حاوی رخدادهای استرس زا دوران زندگی بود، جمع آوری گردید. جهت محاسبه نمایه توده بدن (BMI) از فرمول وزن (kg) و مجذور قد (متر) استفاده شد. میانگین طول دوره شیردهی و نظم قاعدگی در طی دهه های ۲۰-۳۵ زندگی نیز از عوامل مورد بررسی بود.

جهت بررسی ارتباط سن یائسگی با متغیرهای تحصیلات، وضعیت اقتصادی، وضعیت تأهل، سن ازدواج، BMI، چپ دستی، سید بودن و اعتیاد از آزمون X2 و همچنین از ضریب همبستگی پیرسون نیز برای تعیین ارتباط بین سن یائسگی و طول دوره، متوسط روزها و سن اولین قاعدگی استفاده شد. آنالیز واریانس یک طرفه به منظور تعیین اختلاف میانگین سن یائسگی در زیر گروه های مختلف شغلی، تحصیلی، BMI، تاریخچه قاعدگی، تولید مثل و دیگر متغیرها تأثیرگذار به کار برده شد. جهت بررسی ارتباط استرس با سن یائسگی، زنان با یائسگی زودرس (کمتر از ۴۰ سال) به عنوان گروه مورد انتخاب شده و بعد از همگونی با برخی از متغیرهای تأثیرگذار بر سن یائسگی به همان

بین میانگین سن یائسگی با تعداد حاملگی و فرزندان مادران وجود داشت ($P < 0/05$) بدین معنی که با افزایش تعداد فرزندان سن یائسگی نیز افزایش می‌یابد. و نیز بین سن آخرین حاملگی با میانگین سن یائسگی اختلاف معنی داری وجود دارد، زنان با سن بالا تر در آخرین حاملگی سن یائسگی شان نیز بیش تر است ($P = 0$).

بین میانگین سن یائسگی با مدت شیردهی آخرین فرزند ارتباط معنی داری وجود دارد و با افزایش طول مدت شیردهی آخرین فرزند سن یائسگی نیز افزایش می‌یابد ($P < 0/05$) اما این ارتباط بین میانگین مدت شیردهی فرزندان با سن یائسگی مشاهده نشد.

همچنین بین میانگین سن یائسگی نمونه‌ها با سن یائسگی مادر و خواهران ارتباط آماری معنی داری مشاهده شد ($P < 0/05$). بدین معنی که با افزایش سن یائسگی مادر و خواهران سن یائسگی نمونه‌ها نیز افزایش می‌یابد.

نتایج بیانگر آن بود که ارتباط آماری معنی داری بین فشار سیستول و سن یائسگی وجود دارد ($P < 0/05$) بدین معنی که زنانی که یائسگی دیررس دارند با افزایش فشار سیستول بیشتری مواجه هستند.

همچنین تجزیه و تحلیل آماری هیچ اختلاف آماری معنی داری را در نمره استرس‌های دریافت شده دو گروه زنان با یائسگی زودرس و معمولی بعد از همسان سازی متغیرهای تأثیر گذار نشان نداد.

بحث

بررسی در زمینه سلامت جسمی و روانی زنان میانسال، نخست بر یائسگی که یک تغییر فیزیولوژیک و قابل پیش بینی می‌باشد متمرکز می‌شود (۱، ۱۵ تا ۱۸). اگر چه مطالعه در کشورهای غربی، متوسط سن یائسگی را ۵۱-۵۰ سال نشان داده، این عدد نشانگر دامنه وسیعی از سن یائسگی، اوایل ۴۰ سالگی در منطقه یی مثل یاکاتان تا اوایل ۵۰ سالگی در کشورهای شرقی

جدول شماره ۲ میانگین سن یائسگی را در شهرستان‌های استان نشان می‌دهد. تجزیه و تحلیل آماری اختلاف معنی داری بین میانگین سن یائسگی جامعه شهری و روستایی نشان نداد.

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی نمونه‌های مورد پژوهش بر حسب میانگین سن یائسگی در شهرستان‌های استان مازندران، سال ۱۳۸۱

شهر	فراوانی	تعداد	درصد	میانگین سن یائسگی و انحراف معیار
بهبهر	۲۵۰	۸/۲	۴۷/۱۱±۴/۱۵	
نکاه	۱۴۱	۴/۶	۴۷/۷۰±۳/۹۶	
ساری	۵۴۰	۱۷/۸	۴۷/۴۴±۴/۸۱	
قائم شهر	۳۷۵	۱۲/۳	۴۷/۸۱±۴/۰۴	
آمل	۴۳۰	۱۴/۲	۴۸/۶۷±۴/۳۷	
محمود آباد	۱۱۱	۳/۷	۴۸/۷۷±۳/۷۰	
بابلسر	۲۳۰	۷/۶	۴۸/۲۲±۳/۶۱	
نور	۱۳۰	۴/۳	۴۸/۶۵±۳/۲۸۷	
نوشهر	۱۳۱	۴/۳	۴۸/۷۳±۴/۴۳	
چالوس	۱۴۹	۴/۹	۴۷/۳۶±۳/۷۹	
تنکابن	۳۰۴	۱۰/۰	۴۸/۴۱±۴/۸۵	
رامسر	۹۶	۳/۲	۴۷/۲۶±۴/۲۳	
جویبار	۱۰۰	۳/۳	۴۶/۷۳±۴/۴۵	
سوادکوه	۵۰	۱/۶	۴۹/۸۴±۳/۲۶	
جمع	۳۰۳۶	۱۰۰	۴۷/۲۳±۴/۳۷	

همچنین هیچ اختلاف آماری معنی داری بین سن یائسگی با تحصیلات، وضعیت اقتصادی، وضعیت تأهل، سن ازدواج، BMI چپ دستی، سید بودن، اعتیاد خود و خانواده و استفاده از روش‌های هورمونی ضد باروری مشاهده نشد. ضریب همبستگی پیرسون ارتباط معنی داری را بین سن یائسگی و نظم، طول دوره، متوسط روزها و سن اولین قاعدگی نشان نداد. اما بین شغل زنان و سن یائسگی ارتباط آماری معنی داری مشاهده شد ($P < 0/05$) به طوری که بالاترین سن یائسگی مربوط به زنان کارمند و کم‌ترین سن یائسگی مربوط به زنان کارگر می‌باشد. همچنین اختلاف آماری معنی داری

سیگار نشان داده است (۳،۱۳،۱۴،۱۵،۲۰،۲۱،۲۳). مصرف سیگار سبب تسریع متابولیسم استروژن و کاهش استروژن داخلی بدن می گردد (۱،۱۸) به دلیل تعداد کم افراد سیگاری در این مطالعه، ارتباط معنی داری مشاهده نشد که این نتیجه با مطالعه Seckin و همکاران (۱۹۹۸) در ترکیه نیز مطابقت دارد (۶).

بر طبق بررسی های انجام گرفته (۱،۲۰،۲۴،۲۵) در افراد چاق به دلیل افزایش استروژن محیطی در بدن و تسریع در آزاد شدن فولیکول ها، افزایش BMI سبب کاهش سن یائسگی می شود که با نتایج مطالعه حاضر، ملک افضلی (۱۳۷۶) و Brambiria (۱۹۸۹) مطابقت ندارد (۱۲،۲۶).

همچنین نتیجه تحقیق مطالعه حاضر ارتباط معنی داری را بین شغل و سن یائسگی نشان داده است که با مطالعات دیگر همخوانی ندارد (۶،۱۲،۲۷) اما Lorrain محقق استرالیایی (۱۹۹۶) معتقد است از عوامل مهم تأثیر گذار بر سن یائسگی وضعیت اجتماعی- اقتصادی است (۱۶) چنانچه با بهبود وضعیت اجتماعی- اقتصادی سن منوپوز نیز افزایش می یابد.

سن منارک، طول سکیل های قاعدگی، تعداد فرزندان و استفاده از روش های هورمونی ضد بارداری از عوامل مهم تعیین کننده سیکل های قاعدگی هستند که چگونگی تأثیر آنها بر سن یائسگی در بسیاری از مطالعات بررسی شده است؛ بر خلاف مطالعات چندی (۲۰،۲۵،۲۶) اکثر مطالعات همسو با این تحقیق بر عدم ارتباط بین سن منارک با سن یائسگی معتقد هستند (۱،۱۴،۲۴،۲۷،۲۸).

تحقیقات نشان داده است زنانی که طول سیکل قاعدگی آنها کوتاه تر بوده، حداقل برای ۲-۱ سال سن یائسگی شان زودتر اتفاق می افتد (۳،۲۵،۲۹). چنین نتایجی در این تحقیق و دیگر تحقیقات مشاهده نشد (۲۱،۲۷). تأخیر در سن یائسگی در زنان چندزاد در

(سرزمین های ثروتمند از گیاه خواری نظیر چین و ژاپن) می باشد (۱،۳۱،۳۶،۱۹).

متوسط سن یائسگی در این مطالعه $47/9 \pm 4/3$ سال بوده که با نتایج تحقیق یوسف نژاد (۱۳۷۸)، ملک افضلی و همکاران (۱۳۷۶) و Seckin و همکاران (۱۹۹۸) در ترکیه (۶،۱۲،۱۳) مطابقت داشته اما از سن یائسگی زنان اصفهان، شمال تهران و جوامع صنعتی کم تر بوده است (۶،۲۱،۲۰،۱۵،۱۴) Micjele (۲۰۰۰) می نویسد علی رغم این که اکثر مطالعات انجام گرفته در خصوص سن یائسگی در جوامع غربی و صنعتی بوده است، سن یائسگی ممکن است از جمعیتی به جمعیتی دیگر متفاوت باشد (۲۰). زیرا شرایط فرهنگی- اجتماعی بر وضعیت فیزیولوژیک موثر است (۶).

نتایج این تحقیق بر خلاف نتایج تحقیق علامه و همکاران (۱۳۷۴) نشان داد زنان سید یائسگی را در سن پایین تر تجربه می کنند که این تفاوت ممکن است ناشی از تعداد کم زنان سید در مطالعات باشد، زیرا اکثر تحقیقات بر تأثیر نژاد و توارث بر سن یائسگی تأکید دارند (۱،۳،۱۲،۱۳،۲۲) چنانچه Wilson (۲۰۰۱) پارافراتر گذاشته و از تأثیر ۸۵ درصد ژن ها بر سن یائسگی صحبت می کند (۲۲). در تحقیق Ikuko و همکاران (۲۰۰۱) در نیویورک بر روی ۴۶۹۴ نمونه، زنان یهودی در سن بالاتری یائسگی را تجربه کردند. او معتقد است این ارتباط احتمالاً به دلیل تعامل فاکتورهای اجتماعی، اقتصادی با مذهب در زنان می باشد و نیز ممکن است ناشی از تفاوت های ژنتیکی باشد (۱). در این تحقیق نیز با افزایش سن یائسگی مادر و خواهر سن یائسگی نمونه ها افزایش یافته است. جهت پاسخ صریح تر به این تأثیر پیشنهاد می گردد مطالعه یی وسیع تر بر روی خواهران دوقلو انجام گیرد.

مطالعات چندی بر خلاف مطالعه حاضر ارتباط معنی داری را بین سن یائسگی با تحصیلات و مصرف

مستعد ابتلا به بیماری‌های قلبی - عروقی، آلزایمر، پوکی استخوان و گلوکوم (۳۱،۱۰۸،۷،۶،۱) هستند، پیشنهاد می‌شود مطالعه وسیع‌تری انجام شود و توجه بیش‌تری به این قشر از جامعه گردد و با شناخت این گروه جهت پیشگیری از عواقب بعدی در صورت لزوم هورمون درمانی انجام گیرد.

اگر چه یائسگی یک فرایند فیزیولوژیک در زندگی زنان است، این فرایند یک دوره ۱۰ ساله را طی می‌کند که با عوامل زیست‌شناختی، روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی کارکرد اندام‌های تولید مثل، ترک منزل توسط فرزندان، بیماری‌های فیزیکی خود و همسر، استرس‌های زناشویی مربوط به این دوره و نیز عوامل اجتماعی، دموگرافیک مثل سطح تحصیلات، درآمد، شغل در تعامل است (۳۳،۳۲،۶،۴،۱). از آن‌جا که سن یائسگی در مطالعه حاضر کم‌تر از جوامع صنعتی است و اکثر نمونه‌های ما را زنان بی‌سواد، خانه‌دار، چاق و با سطح اجتماعی - اقتصادی پایین تشکیل می‌دهند پیشنهاد می‌گردد به این قشر از جامعه توجه بیش‌تری شود و برنامه‌های آموزشی از طریق رسانه‌های عمومی و مراکز بهداشتی و در صورت لزوم هورمون درمانی و برنامه‌ریزی در جهت رفع مشکلات اجتماعی مثل مبارزه با بی‌سوادی و افزایش سطح اجتماعی - اقتصادی انجام گرفته و مطالعه وسیع‌تری در مورد علل کاهش سن یائسگی در کشور انجام گیرد.

سپاسگزاران

در پایان از معاونت‌های محترم پژوهشی و بهداشتی دانشگاه، کارکنان دانشکده بهداشت، سرکارخانم دکتر نرگس مسلمی زاده و کلیه همکارانی که در جمع‌آوری داده‌ها همکاری نموده‌اند تقدیر و تشکر می‌شود.

مقایسه با زنان زایمان نکرده در بسیاری از تحقیقات کنترل شده همسو با این تحقیق نشان داده شده است (۲۶،۲۵،۲۰،۶،۱). این تأخیر با افزایش سن در آخرین حاملگی نیز مشاهده شد که این نتیجه احتمالاً ناشی از تعداد زایمان‌های بیش‌تر در این زنان می‌باشد (۳،۱).

مطالعه‌ای در مورد چگونگی تأثیر شیردهی بر سن یائسگی در کشورهای دیگر انجام نگرفته است، اما تحقیقات داخلی همسو با این تحقیق این ارتباط را تأیید نکرده‌اند (۲۷،۱۳). اما آن‌چه در این تحقیق بررسی شده و در تحقیقات دیگر به آن اشاره‌ای نشده است، ارتباط معنی‌دار بین مدت شیردهی آخرین فرزند با سن یائسگی است. Cramer (۱۹۹۵) می‌نویسد ارتباط شیردهی با یائسگی باید از طریق تأثیر آن بر تعداد سیکل‌های قاعدگی باشد (۲۵). پیشنهاد می‌شود مطالعه وسیع‌تری در این زمینه انجام گیرد.

تحقیقات بیانگر تأثیر عوامل روانی از طریق محور هیپوتالاموس - هیپوفیز - تخمدان بر یائسگی هستند (۳۰،۲۹،۱۶،۴،۲). Bernard (۲۰۰۰) می‌نویسد این‌که تغییرات روانی و افسردگی سبب یائسگی زودرس گردد و یا خیر؟ یک مکانیسم پیچیده است، زیرا بسیاری از خانم‌ها با مشکلات روانی، دارو درمانی می‌شوند و نیز سطح استروژن در خانم‌های یائسه کم‌تر از حد طبیعی است که خود عاملی جهت تغییرات روانی است. در این مطالعه ارتباطی بین استرس‌های دریافت شده و یائسگی زودرس مشاهده نشد. بنابراین عوامل روانی اگر بر سن شروع یائسگی اثر بگذارد مربوط به استرس‌های دریافت شده نمی‌باشد.

نتیجه تحقیق حاکی از آن است که ۳/۷ درصد زنان، قطع قاعدگی زودرس داشته‌اند که جهت تأیید یائسگی بررسی‌های بیش‌تر لازم است. از آن‌جا که زنان با یائسگی زودرس به علت کاهش سریع‌تر استروژن

- فهرست منابع
- علوم پزشکی ایران، پائیز ۱۳۷۸، شماره ۳ : ص ۱۹۴-۲۰۰.
1. Ikuko. koto. "prospective study of factors influencing the onset of natural menopause" *J clinical Epidemiology*. 1998; 51(21): 1271-76.
  ۲. ویلسون ، جی رابرت و همکاران، *مامایی و بیماری‌های زنان و زایمان* ، ترجمه داریوش کاظمی، تهران : انتشارات دانش پژوهش، چاپ اول ۱۳۷۵، ص ۴۵.
  ۳. علامه، تاج السادات . خشاوری ، زهرا. ادیبی، پیمان . بررسی متوسط سن یائسگی و ارتباط عوامل مختلف با آن در زنان شهر اصفهان سال ۱۳۷۴. *مجله پژوهش در علوم پزشکی*، سال چهارم، شماره ۱: ص ۱۵-۱۲.
  4. Bernard L, Harlow. lisa B, signorello. "Factors associated with early menopause". *The European menopause Journal*. 2000; 35: 3-9.
  5. Barbo, Dorothy M. " Reproductive health care the life phases ". *Clinical obstetric & Gynecology*. 2002; 54 (4): 1181-1188.
  6. Seckin, Neslihan, carda. The menopausal age, related factors and climacteric symptoms in Turkish women". *The European menopause journal*. 1998; 30: 37-40.
  7. Mamdouh M, shaaban. "The perimenopausal and contraception". *J of climacteric & post menopause*. 1996, 23;: 181-192.
  8. Salil S. khandwala. "Primary care of the perimeno women". *Primary care update obstetric&Gynecology* .1998; 5(1): 43-49.
  ۹. پور جواد ، منیژه . اثرات استروژن درمانی در زنان یائسه و ارتباط آن با سرطان پستان . *مجله دانشگاه*
  10. Humphrey. Carolyn J. "Practical information you need to know". *Journal of the home health care Nursing*. 2001; 19(11): 673-382.
  11. Lund E. Breast cancer mortality and change infertility risk factors at menopause". *Journal of Epidemiology*. 1991; 2(4): 285-8.
  ۱۲. ملک افضلی، حسین . اکبریان ، عبدالرسول. بی بی امین، انسیه. نقوی ، محسن . تعیین سن شروع یائسگی و عوامل موثر بر آن در زنان جنوب تهران. آبان ۱۳۷۶. *سومین کنگره سراسری و بازآموزی زنان و مامائی دانشگاه علوم پزشکی ایران* . ص ۳۰.
  ۱۳. یوسف نژاد، صدیقه. جعفرزاده، صدیقه. بررسی سن متوسط و شیوع عوارض یائسگی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار*. تابستان ۱۳۷۸. سال ششم . شماره ۲ ص ۵۸-۶۷.
  ۱۴. ذوالقدری، ژاله. کشاورز، طاهره. بررسی سن یائسگی و فاکتورهای مرتبط با آن در ۱۵۰۰ نفر از زنان شهر شیراز سال ۱۳۷۴. آبان ۱۳۷۶. *سومین کنگره سراسری و بازآموزی زنان و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شیراز*. ص ۵۰.
  15. Luoto R, kaprioJ, Uutela A .Age at natural menopause and sociodemographic status in finland. *Am Journal epidemiology*. 1994; 139:64-75.
  16. Lorrain Dennerstein. "Wellbeing symptoms and the menopausal transition . *J of*

- climacteric 8 post menopause*. 1996(23) pp: 147-157.
۱۷. ذنوبی، زهرا، موسوی، مریم السادات. "اثرات درمان جایگزینی هورمونی بر کیفیت خواب زنان یائسه. *مجله دانشگاه علوم پزشکی گرگان*، زمستان ۷۹، سال دوم، شماره ۶، ص ۴۸-۴۳.
18. P.Senanayake. "Women and reproductive health in a graying world. *International clinical obstetric & Gynecology*. 2000; 70: 59-67.
19. Masazumi Akahoshi. "Effect of age at menopause on serum cholesterol, body mass index, and blood pressure." *J of Atherosclerosis*. 2001; 156: 157-163.
20. Michele meschia, "Determination age at menopause in Italy. *The European menopause journal* ". 2000; 34: 119-125.
21. Bromberger JT. Matthews KA, kuller LH, wing RR, Neilahn EN, plantinga P. "Prospective study of the determinants of age at menopause. *American Journal epidemiology*. 1997; 154: 124-133.
22. Willson, Margaret. "Age of menopause Dictated largely by Genes". *J of Human Reproduction*. 2001 16(9): 2019-2018.
23. Kaufman Dw. Slone D. Rosenberg I. miettinen os. Shapiro S. Cigarette smoking and age at natural menopause. *Am. Journal public health*. 1980; 70: 420-2.
24. Beser E. Aydemir V. Bozkaya H. "Body mass index and age at menopause. *Gynecology & obstetric investigation*. 1998; 37: 40-42.
25. Cramer. Daniel w. xu, HuiJuan, Harlow, Bernard L. "Dose incessant ovulation increase risk for early menopause. *Am Journal of obstetric & Gynecology*. 1995; 172(2): 568-573.
26. Brambiria D-J. McKinley S-M. A prospective study of factors affecting age at menopause. *Journal clinical epidemiology*. 1989; 42(11): 1031-9.
۲۷. توسلی، فاطمه. شریفیان، عطار، جمیله. واحدیان، محمد. بررسی متوسط سن یائسگی و مقایسه شیوع عوارض یائسگی قبل و بعد از درمان در خانمهای یائسه. *مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار*. بهار ۱۳۸۰. سال هشتم. شماره ۱. ص ۱۶-۱۰.
28. Whalen EA, Menstruation and reproductive character is tics and age at natural menopause. *Am journal epidemiology*. 1990; 131: 25-32.
29. Joyce T Bromberger. Peter M Meyer "Psycho logic distress and natural menopause". *Am Journal of public health*. 2001; 91(9): 1935-1442.
30. Travis A, Richardson. Randal D, Robinson. Menopause and depression". Elsevier science inc. 2000; 7(6): 215-223.
31. Regerio AL. *The per menopause. Clinical obstetric & Gynecology*. 1998; 41(4): 895-897.
32. Sonja M.M ckinlay." The normal transition *J of climacteric 8 post menopause*. 1996; 23: 137-145.
۳۳. اسکات جیمز، آرو همکاران، *بیماری‌های زنان و زایمان دنفورت*، ترجمه اکبر نشاندار، تهران

انتشارات جعفری، چاپ اول، ۱۳۷۶. ص ۹۷-

.۴۵۸